

İSLAM HUKUKUNDA SÜT AKRABALIĞI*

Prof. Dr. Orhan ÇEKER**

Özet: İnsanın varoluş sebebi olan aile ve bu ailenin işleyişi İslam'da önemli bir yere sahiptir. Birçok ayet ve hadis, neslin devamını sağlayacak olan çocukların terbiyesine, onların manevi yönden davranışlarına etki eden maddi/biyolojik gelişimleri için onların beslenmelerine dikkat edilmesine dair tavsiyeler içerir. Toplumun sağlığı aileye, ailenin sağlığı da anne-bebek irtibatına bağlıdır. Bu sebeple bebeklerin ilk iki yıldaki beslenmeleri İslam dini açısından oldukça önemlidir. Bu dönemde, bebeklerin öncelikle kendi annesinin sütü ile bulunamıyorsa başka annelerden temin edilen süt ile beslenmesi tavsiye edilmiştir. Kur'an ve hadislerde r-d-a' = rada' kavramıyla ifade edilen "süt emzirme" bebeğin hem öz annesinden hem de diğer kadınlardan emmesinin özel adı olmuştur. Kadınların kendi bebeklerinin dışındaki bebekleri emzirmeleri eski toplumlarda da var olan bir gelenektir. Anne fitratına yerleştirilen bu süt emzirme uygulaması, Kur'an ve Sünnet ile bazı ilkelere bağlanmış, eskiden beri var olan süt emzirme âdeti korunmuş ve bazı emzirme şekillerinin "süt akrabalığı" oluşturacağı belirtilmiştir. Bebeğin temel besin ihtiyaçlarını karşılayan ve onu çeşitli hastalıklardan koruyan anne sütü, Allah'ın belki de insanlığın çocukluk dönemi için yarattığı ve onun karakterini etkileyecek mucizevi bir gıda olması dolayısıyla süt akrabalığı, kan akrabalığı gibi "sürekli evlenme engelleri" içerisinde zikredilmiştir. Bu makalede ister annenin rahatsızlığı sebebiyle isterse herhangi bir bulunmaksızın başka bir anneden süt emen bebeğin süt akrabalık durumları, "Neseben haram olanlar, süttten de haram olur" hadisinin delaletiyle klasik fıkıh kitaplarında yer verilen temel bilgilere üç tane daha ilke ilave edilmek suretiyle ve süt emzirme konusundaki çağdaş uygulamalarla oluşabilecek evlenme engelleri örneklerle izah edilerek, konunun daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam hukuku, rada', sütanne, süt akrabalığı, mahremiyet

Milk Kinship In Islamic Law

Abstract: The family, the reason for human existence, and the functioning of this family have an important place in Islam. Many verses and hadiths include advice on the upbringing of the children who will ensure the continuation of the generation, and the attention to their nutrition for their material / biological development, which affects their spiritual behavior. The health of the community depends on the family and the health of the family depends on the mother-baby connection. For this reason, feeding of babies in the first two years is very important for the Islamic religion. In this period, it was recommended that babies should be fed with milk obtained from other mothers if they cannot be found with their own mother's milk. In the Qur'an and hadiths, "r-d-a = rada", which is expressed with the concept of "milk breastfeeding olm, has been the special name of the baby sucking from its mother and other women. It was a tradition in the old societies that women breastfed babies other than their own. This breastfeeding tradition in the nature is connected to some principles with the Qur'an and Sunnah. It was also stated that such breastfeeding would constitute "milk kinship". On the other hand, milk kinship and blood kinship are mentioned in "barriers to continuous marriage.. Breast milk that meets the nutritional needs of the baby and protects it from various diseases is a miraculous food created by God for human beings. In this article, it is aimed to better understand the subject by explaining the mothers' excuse or the kinship status of children who voluntarily take milk from another mother, the basic information obtained from classical fiqh books and the marital barriers that may arise with contemporary practices in breastfeeding.

Keywords: Islamic law, al-Radaah, Foster-mother, Milk-kinship, Privacy.

* Bu makale, İlim ve Sanat Dergisi'nin 31. sayısının (1992) 65-72. sayfalarında yayınlanan makalenin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

** Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi, oceker@erbakan.edu.tr

GİRİŞ

İslam'da belli şartlarla belli dönemde “süt emen çocuk” ile “emziren kadın ve ailesi” arasında mahremiyet doğar. Buna kısaca süt akrabalığı denilir.

İslam hukukuna ait klasik ve modern kaynak eserlerin hemen hemen hepsinde süt akrabalığı konusunun ele alındığı ve teferruatlı bilgi verildiği görülür. Böyle detaylı bilgi bulunmasına rağmen süt akrabalığı sebebiyle kimler arasında evlenme engeli olduğu konusunu daha teknik bir şekilde ve şema halinde izah etmeyi hedeflediğimiz için bu makalenin hazırlanması düşünülmüştür. Çünkü klasik kaynaklarımızda bulunduğu şekliyle süt akrabalığını anlamak hem zorluk hem de karışıklık arz etmektedir.

Bu maksatla, emen çocuk ve emziren kadına ait ailelerin şeması çizilerek ve akrabalık bağları kaideler halinde arz edilerek konuya açıklık getirmek istiyoruz. Arz edeceğimiz metotla, süt akrabalarının daha kolay olarak tanınacağını ümit etmekteyiz. Makalenin yazıldığı dönemde konu ile ilgili detaylı bir çalışmanın bulunmaması, günümüzde de şema ve örneklerle süt akrabalığı izah eden örneklerin halen yetersiz olması bu makalenin yazılma gerekçesini oluşturmaktadır. Evlenilmesi haram olanlar (muharremat) içerisinde süt akrabalarının konumunu tesbit etmek için öncelikle konu hakkında umumi bir malumat verilip ardından esas konuya geçilecektir.

1. GENEL OLARAK MUHARREMÂT (Evlenme engelleri)

İslam hukuku içerisinde başlı başına bir araştırma konusu özelliğini taşıyan muharremât bahsi özetle şöyle takdim edilebilir:

İslam Hukukunda *din yönünden insanlar üç kısma ayrılmışlardır*: a- Müşrikler, b- Kitabîler, c- Müslümanlar.

Yahudi ve Hristiyanlar gibi ilahi bir dine inanan, semavî bir kitap ve bir peygamberi kabul edenlere kitabî veya ehli kitap denilmiştir. Bunlar dışında kalan gayri müslimler ise müşrik statüsüne tabidirler. İşte bunlardan müşrikler ile Müslümanlar arasında mutlak bir evlenme engeli mevcuttur. Bunlardan kadın alınmadığı gibi onlara müslüman kadın da verilmez.¹

Kitab ehli ise, evlenme konusunda diğer gayri müslimlerden farklı bir durumdadırlar: Onların kadınlarıyla müslüman bir erkeğin evlenmesi meşru görülmüş,² müslüman bir kadının ehli-i kitab erkekle evlenmesi yasaklanmıştır.³

1 Bakara, 2/221.

2 Maide, 5/5.

3 Mümtehhine, 60/10.

Buna göre din açısından; müslüman bir kadın sadece müslüman bir erkekle evlenebilir. Müslüman kadının, hangi kısımdan olursa olsun bir gayr-i müslim erkekle evlenmesi haramdır.

Müslüman iken, dinden dönenler (mürtedler) ise ister kendi aralarında isterse başka biriyle evlenmelerine müsaade edilmez. Bunların yeniden İslam'a dönmeleri konusunda nasihatler yapılır, şüpheleri giderilmeye çalışılır, İslam'a dönmelerse kendilerine irtidad cezası uygulanır.

Gayri müslimlerin kendi aralarında yaptıkları nikâhlar, İslam nazarında bir sa-kınca taşımıyorsa, onlar İslam'a girdikleri takdirde nikâhları aynen devam eder. Ama erkeğin, kendi kız kardeşiyle evlenmiş olması gibi İslam nazarında caiz olmayan evlilikler, onlar İslam'a girdikten sonra ortadan kaldırılıp eşlerin arası tefrik edilir.

Akrabalık yönünden ise evlenmesi haram olanlar a- Neseb, b- Sıhrîyet ve c- Süt açılardan taksime tabi tutulmuştur.

Esas konumuz olan süt akrabalarını şimdilik sona bırakacak olursak; *neseb yönünden haram olanlar* şöyle sıralanabilir:

- a. Usul: Ana, ananın anası... babanın anası...
- b. Furûu: Kızlar, oğlun kızları ve kızın kızları.
- c. Ebeveynin cüzleri: Kız kardeşler (öz, baba bir ve ana bir), bilumum yeğenler: Erkek ve kız kardeşlerin kızları.
- d. Dede ve ninenin birinci derecedeki cüzleri: Teyzeler (ananın ve ananın analarının kız kardeşleri), halalar (baba ve dedenin kız kardeşleri).

Sıhrî yönden yani evlilik sebebiyle mahram olanlar ise şöyle sıralanabilir:

- a. Karının usulu: Kayın valideler ve karının baba ve ana tarafından olan bilumum nineleri.

Burada hatırlamak gerekir ki karının analığı yani kişinin üvey kaynanası o kişiye haram değildir.⁴

- b. Karının furûu (Rebîbe): Karının başka kocadan olma kızları kişiye haramdır. Bu kısaca, üvey kız ile babalığı arasında evlenme engeli vardır, şeklinde de ifade edilebilir.

Üvey kızın çocukları da haram olanlar arasındadır. Ancak şurasını hatırd tutmak gerekir ki üvey kızın haram olması için analarıyla zifafa girmiş olma şar-

4 Çatalcalı Ali Efendi, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 35.

tı vardır. zifaktan önce sadece nikâh akdi sebebiyle üvey kız ve babalığı arasında mahremiyet meydana gelmez.⁵

c. Usulün karıları: Analıklar ve dedenin diğer hanımları. Babaların aldığı ikinci hanımlar, diğer hanımlardan olma oğullara haramdır.⁶

d. Furûun karıları: Gelinler. Zifat şartı aranmaksızın mutlak nikâh akdi sebebiyle gelinler kayın babalarına haram olurlar.⁷ Kişinin bizzat kendi oğlunun karısı kendisine haram olduğu gibi torunlarının da karıları kendisine haramdır.

Sihri akrabalarından sadece rebibeler (b. maddesi) zifaf ile haram olmaktadır. Diğerlerinin haram olması için sırf sahih nikâh akdi yeterlidir.

Sihri civar hısımlarından ise; karının kız kardeşi (baldız), teyzesi, halası ve yeğenlerinden birini aynı anda karı ile beraber aynı kocanın nikâhı altında tutmak caiz görülmemiştir.⁸

2. ANNE SÜTÜNÜN ÖNEMİ VE SÜT AKRABALIĞI

İslam hukukunda, biraz sonra arz edeceğimiz şartlar dâhilinde bir çocuk kendisini doğuran kadının dışında başka bir kadından emdiği zaman o çocuk ile kadın ve ailesi arasında mahremiyet (evlenme engeli) meydana gelir.

Kadın sütünün, çocuk üzerindeki biyolojik, hastalıklara karşı koyucu ve psikolojik etkileri müspet ilimlerce kabul ve ispat edilmiş olup başka bir gıda maddesinin onun yerini tutmayacağı artık delil istemeyecek kadar açık bir hal almıştır.⁹

Dolayısıyla anne sütü, hem bebeğin vücudunu hastalıklara karşı koruyan, hem ona gıda olan hem de onun ruh yapısına sayısız bakımdan olumlu katkılarda bulunan, kısaca yerini başka bir gıdanın dolduramayacağı mucizevî bir gıdadır. Bütün bu faydalarının yanısıra, günden güne anne sütünün bünyesinde bulunan vitaminler, mineraller, proteinler vb. her türlü kimyevî madde bebeğin ay ve yaş durumuna göre muhteva değiştirerek yine mucizevî oluşunu ispat etmektedir. Adeta annenin bünyesinde üretilen süt, çocuğun gelişimini günbe gün takip ederek, hangi günde çocuk için en faydalı maddeler nelerse onu ihtiva ediyor. Mesela bir haftalık çocuğa lazım olan madde ile altı aylık çocuğa lazım olan madde fark-

5 Nisa, 4/23.

6 Nisa, 4/22.

7 Nisa, 4/23.

8 Nisa, 4/23; Buhari, "Nikah", 28; Müslim, "Nikah", 33; Ebû Davûd, "Nikah", 12; Tirmizi, "Nikah", 31; Nesâi, "Nikah" 47, 48; İbn Mace, "Nikah", 31; Darimi, "Nikah", 8; Muvatta', "Nikah" 20, 21.

9 Atıcı A., Polat S., Turhan A.H., "Anne Sütü İle Beslenme". *Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci*, s. 1-5.

lıdır. İşte çocuğun bu ihtiyacına göre anne sütü muhteva değiştiriyor. Bu sebeple çocuk hekimleri, çocuk kaç aylıksa o kadar zaman önce doğum yapmış kadının onu emzirmesini tavsiye ederler. Çünkü o kadının sütü o çocuğun ihtiyacına göredir. Anne sütü sayılan bunca üstünlüğe ve mucizevilğine rağmen diğer besin maddelerine göre en ekonomik ve en sterilidir.

Asırların verdiği tecrübe ile söylenmiş olan “helal süt emmiş” gibi sözler, sütün, çocuğun ruh ve beden gelişimindeki etkilerini ifade eder. Bu sebeple bebeğin emzirilmesi/emzirtilmesi konusunda İslam hukuku kaynaklarında dikkat çekici tavsiyelerle karşılaşmak mümkündür:

Mesela, fâcir ve müşrik kadınlara çocuk emzirtmek mekruh sayılmıştır. Yahudi, Hristiyan, zinakâr kadınlara... çocuk emzirtmeyiniz. Facir... kadın çocuğu emzirdiği zaman çocuk ona çeker. İleride çocuk bu kadınlara “anne” diyeceği için toplumda devamlı ar duyar, ahmak kadınlara da çocuk emzirtmeyiniz, çünkü ahmaklık çocuğa da geçer. Onun için “süt huyları değiştirir” denilmiştir.¹⁰ Ayrıca, ahmak kadınlara çocuk emzirtilmemesi yönünde Resulullah (s.a.s.)’den rivayetler de yapılmıştır.¹¹ Anne sütünün bebek üzerinde psikolojik bakımından oluşturabileceği bu olumsuz sakıncalara rağmen, İslam hukukunda emzirmenin meşru olduğu fakat emzirmenin akrabalık doğuracağı konusu naslarla sabit olmuş ve bütün kaynaklarda yer almıştır.

3. FARKLI HUKUKLARDA SÜT AKRABALIĞI

Roma Hukuku’nda süt akrabalığı mevcut değildir. Hamurabi Kanunu tetkik edildiğinde orada da süt akrabalığına dair bir bilgiye rastlanılmamaktadır. İslamiyet’ten önceki Türklerin örf ve adetlerinde süt emzirmenin var olduğu, bebeğin bünyesine olumlu etki etmesi sebebiyle süt hakkı gibi kavramların kullanıldığı görülse de bu şekildeki bir süt emzirme akrabalık ya da evlenme engeli olarak kabul edilmemektedir.¹²

Hz. Musa için sütanne arandığını ve bulunamadığını bildiren ayetlerden¹³ o dönemde de sütanneliği âdetinin varlığına dair bir işaret sayılması mümkün olmakla birlikte ve sözlü olarak Eski Yahudi ve Hristiyan Hukuklarında süt akrabalığı kabul edilmiş olduğu söyleniyorsa da bunu en eski kaynaklardan tetkik etme

10 Bk. İbn Kudâme, *el-Muğnî*, VII, 562; San’ânî, *Sübülü’s-selâm*, III, 218.

11 Ebû Davûd, *Merâsîl*, s. 141.

12 Mehmet Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, s. 18.

13 Kasas, 28/7, 12.

imkânı bulunamamıştır. Fakat günümüzdeki Tevrat'ta süt akrabalığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Belki de süt akrabalığına dair bilgi bulunmaması sebebiyle 1917 tarihli Osmanlı Hukuk-i Aile Kararnamesi'nde Yahudi ve Hristiyanlar arasında süt akrabalığının cereyan etmeyeceği hususu esas alınarak, ilgili maddeler buna göre tanzim edilmiştir.¹⁴

3.1. Türk Medeni Kanununda Süt Akrabalığı

Osmanlı'nın son döneminde yani 1917 tarihli Hukuk-ı Aile Kararnamesi'nde İslam'a göre süt akrabalığı evlenme engeli olarak yer aldığı, hatta Medeni kanun öncesinde düzenleme yapmak için çalışan komisyonların hazırladığı raporlarda da dikkate alındığı halde maalesef açıklanmayan sebeplerle ilgili madde matbaada imha edilmiştir. Bu sebeple Türk Medeni Kanununda süt akrabalığının ilginç durumu neredeyse ayrı bir başlık gerektirecek seviyededir. Zira hukuk tarihinde eşine rastlanmayacak derecede ilginç bir olay cereyan etmiştir. Av. Kemaleddin Nomer'in ifadesine göre¹⁵ bu ibretlik olay şöyle vuku bulmuştur:

İlk Türk Medeni Kanunu 17 Şubat 1926'da bir bütün halinde TBMM'de oylanmış ve kabul edilmişti. Hâlbuki usule göre kanun maddelerinin tek tek oylanması gerekiyordu. 4 nisan 1926'da Resmi Gazete'de yayınlanan bu kanunun 92. ve 112. maddeleri süt akrabaları arasında evliliğin yasak olduğunu ve böyle bir nikâhın mutlak butlanla batıl bulunduğunu ihtiva ediyordu.¹⁶ Türk Medeni Kanununun 936. maddesine göre de bu kanun, neşrinden itibaren 6 ay sonra yürürlüğe girecekti.

Medeni Kanunun mütemmimi olan Borçlar Kanunu da aynı şekilde, usule aykırı olarak bir bütün halinde oylanıp 22 nisan 1926'da kabul ve 8 mayıs 1926'da Resmî Gazete'de neşredildi. Bu Kanun da Medenî Kanun'la 4 ekim 1926'da yürürlüğe girecekti.

İşin esas tuhaf tarafı şudur: Borçlar Kanunu'nun 544. maddesine bir doğruyanlış cetveli eklenmişti. Yanlışlar listesine süt akrabalarının evlenmesini yasaklayan kayıtlar da alınmıştı. Böylece ilgili madde kayıtları bir gün bile yürürlükte

14 Md: 26, 32.

15 Kemalettin Nomer, "Milli irade", s. 105-106.

16 Bkz. *Kanun-i Medeni*, Ankara, 1926. Adı geçen maddeler şöyledir:

Md: 92. "Aşağıdaki kimseler arasında evlenmek memnudur:

a. Neseb sahih olsun olmasın furu arasında , ana baba bir, baba bir veyahut ana bir kardeşler arasında; ve bir kimse ile amuca, dayı, hala ve teyzesi arasında, ve süt ana ve kardeşler arasında..."

Md: 112. "Aşağıdaki hallerde evlenme batıldır:

a... b... c. Karı ve koca arasında kanunen memnû bir derecede kan veya sıhriyet hısımlığı ve süt analığı ve kardeşliği varsa."

kalmadan tarihe mal edilmişti. Hâlbuki Meclis'ten, bu maddeleri tādil eden başka bir madde çıkmamıştı. Böylece Meclis'ten çıkan ilgili kayıtlar, matbaada silinmişti.¹⁷ Türkiye'de o günden Medeni kanunun Meclisten çıkarıldığı 2001 tarihine kadar Meclis'ten Kabul edilen kanun maddesi değil, Adliye Nazırı Mahmut Esat (Bozkurt) tarafından matbaada düzenlenen madde yürürlükte kaldı. 2001 tarihinde Meclisten Kabul edilen kanun yürürlüğe girdiğinden hiç değilse usul yönünden skandal düzeltilmiş olsa da esas yönünden süt akrabalığına yine yer verilmemiştir.

3.2. İslam Hukukunda Süt Akrabalığı

Yukarıda izah edildiği gibi süt akrabalığı sadece İslam Hukukuna mahsus bir durum olup süt akrabalığının gerçekleşmesi için birtakım şartlar vardır. Bu şartları ve ilgili diğer hususları aşağıdaki başlıklar altında takdim edilecektir:

3.2.1. Süt Emme Yaşı

Süt akrabalığının meydana gelmesi için emen çocuğun muayyen bir yaşta olması gerekmektedir. O yaşa kadar çocuk emdiği zaman akrabalık meydana gelir, o yaştan sonra emdiği zaman akrabalık meydana gelmez. Muayyen yaştan büyük çocuk her hangi bir kadından emdiği zaman o çocukla kadın ve ailesi arasında mahremiyet doğmaz. Bu yaş hakkında İslam hukukçuları farklı görüşlere sahiptirler:

Hanefilerden İmam Ebû Yûsuf (ö. 182/798) ve İmam Muhammed (ö. 189/805) ile diğer üç mezheb bu yaşın iki sene olduğu görüşündedir. Ancak İmam Mâlik (ö. 179/795) ihtiyaten bunun kısa bir süre daha uzatılması gerektiği kanaatinde. Bu kısa müddet hakkında kaynaklar birkaç günden altı aya kadar değişik rakamlar vermektedir. Hanefilerden İmam Züfer'den (ö. 158/775) de iki sene şeklinde görüşler nakledilmiştir.¹⁸ İki senelik emme yaşı görüşüne şunlar delil getirmiştir.

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ

“Anneler, emzirmeyi tamamlamak isteyenler için, çocuklarını tam iki sene emzirirler...”¹⁹

17 Nomer, “Milli irade”, s. 106.

18 Şafii, *el-Ümm*, V, 29; Kâsânî, *Bedâi'u's-sanâi'*, IV, 6; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, II, 31; İbn Hacer, *Fethu'l-Bâri*, IX, 146; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadir*, III, 5.

19 Bakara, 2/233.

لَا رَضَاعَ إِلَّا مَا كَانَ فِي الْحَوْلَيْنِ

“Emme ancak iki yıl içerisinde olur.”²⁰

Ebu Hanife (ö. 150/767) ise emme yaşının 2,5 sene (otuz ay) olduğu görüşündedir. Bu görüşe delil olarak şu ayeti getirmiştir: “... o (çocuğun ana karnında) taşınması ve süttten kesilmesi otuz aydır...”²¹

Ebu Hanife'ye göre buradaki otuz aylık müddet hamilelik ve süt emme için ayrı ayrı ifade edilen müddetlerdir. Yani ayet “o (çocuğun ana karnında) taşınması ve süttten kesilmesi otuzar aydır” demektir. Birinci görüşteki imamlar ise bu otuz aylık müddetin, hamilelik ve süt emmenin toplam müddeti olduğunu, böyle olunca da süt emmeye otuz ayın düşmeyeceğini, “Emzirmeyi tamamlamak isteyen için analar çocuklarını tam iki yıl emzirirler...” ayeti gereği²² bu sürenin sadece iki yıl sürebileceğini söylemişlerdir.²³

Yukarıda süt emme çağı hakkında iki ya da iki buçuk yıl olabileceğine dair görüşler olduğu gibi emme yaşını daha da yükselten hatta tüm insan ömrüne yayan görüşler de kaynaklarda zikredilmektedir.²⁴ Ancak süte zorunlu ihtiyaç duyulan bebeklik dönemi, insanın organlarının büyümesinin tamamlanma yaşı, ilk dişlerin yedi yaşından sonra yenilenerek ağızdan beslenmenin mümkün hale gelmesi gibi insan bedenindeki değişimin tekamül etmesi ile anne sütünün fitrat gereği çoğunlukla ilk iki yıldan sonra azalması ve sona ermesi gibi biyolojik değişimler birlikte değerlendirildiğinde yukarıda zikredilen görüşlerden delil bakımından en sağlam olanının, birinci görüş yani süt emme yaşının iki yıl olduğu şeklindeki görüş olduğu kanaatindeyiz.

3.2.2. Emme Miktarı

Emen çocuk ile emziren kadın ve ailesi arasında mahremiyetin meydana gelmesi için emilen süt miktarına da bazı İslam Hukukçularınca sınır getirilmiştir. İslam Hukukçularının bazıları emmeyi mutlak manasıyla alıp emilen süt miktarı ne kadar az olursa olsun mahremiyet (evlenme engeli) meydana gelir derken diğerleri, mahremiyetin meydana gelmesi için emilen sütün en azına bir had konması fikrine varmışlardır.

20 Dârekutni, *Sünen*, IV, 174.

21 Ahkaf, 35/15.

22 Bakara, 2/233.

23 Şafii, *el-Ümm*, V, 29; Kâsânî, *Bedâi'us-sanâi'*, IV, 6; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, II, 31; İbn Hacer, *Fethu'l-Bâri*, IX, 146; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadir*, III, 5.

24 Kâsânî, *Bedâi'us-sanâi'*, IV, 6.

Mezheplerden Hanefî ve Malikîler, en az süt emme miktarına dair birbirini tutmaz gibi görünen rivayetleri hükme medar görmemişler ve aşağıdaki ayet ve hadisin mutlak ifadelerini delil olarak emmenin en azına bir had koymamışlardır:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ (...) وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ

“... sizi emziren analarınız ve süttten olan kız kardeşleriniz... size haram kılındı.”²⁵

يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ

“Neseben haram olanlar, süttten de haram olurlar.”²⁶

Adı geçen nasslarda süt mutlak olarak zikredilmiş ve emme hususunda bir kayıt konulmamıştır.²⁷

Şafîî, Hanbelî ve Zahirî mezhepleri ise emmenin en az miktarına bir had koyup bir çocuk en az beş defa bir kadından emmedikçe aralarında mahremiyet meydana gelmeyeceği görüşünü benimsemişlerdir.²⁸ Bunlar da delil olarak şunu getirmişlerdir:

Sehle bt. Süheyl adında bir kadın Resulullah (S.A.S.)’a gelerek “Ya Resulullah, Ebu Huzeyfênin azadlısı Salim bizde beraber kalıyor. Halbuki o, bulûğ çağına ermiştir”, dedi ve durumu sordu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.s.): “Onu beş defa emzir; emzirdiğin süt sebebiyle o haram (mahrem) olur,”²⁹ buyurdu. Fakat hadiste geçtiği şekliyle yetişkin birinin başka bir anneden süt emmesi meselesine çeşitli izahlar getirilmiştir. Hadiste “erdaat/emzirdi” ifadesi bulunsa da, çoğunluğun görüşüne göre bu ifadenin, Ümmü Sehle sütünü bir kaba sağarak Salimê içirdiği şeklinde anlaşılması gerektiğini beyan edilir. Yoksa reşit yaşa ulaşmış olan Salimê avret-i galiza sayılan mahrem yerini açarak süt emzirmesinin mümkün olmadığı ve bu uygulamanın sadece Salimê özel bir uygulama olduğu da ilave edilir.³⁰ Belki

25 Nisa, 4/23.

26 Buhari, “Şehadet”, 7; “Nikah”, 27, 117; “Humus”, 4; Müslim, “Rada”, 1, 2, 9, 12; Ebû Davud, “Nikah”, 6; İbn Mace, “Nikah”, 34; Dârimî, “Nikah”, 48; Muvatta’, “Rada”, 1, 2, 15.

27 Muvatta’, “Rada”, 10; İbn Rüşd, *Bidâyetü’l-müctehid*, II, 29; Askalânî, *Fethu’l-Bâri*, IX, 146; Şevkânî, *Neylu’l-evtâr*, VII, 116-117.

28 Şafîî, *el-Ümm*, V, 29; İbn Hazm, *el-Muhallâ*, XI, 177, 182; İbn Rüşd, *Bidâyetü’l-müctehid*, II, 30; Şevkânî, *Neylu’l-evtâr*, VII, 116.

29 Muvatta’, “Radâ”, 12; Sanânî, *Sübülü’s-selâm*, III, 214; Şevkânî, *Neylu’l-evtâr*, VII, 115. Ayrıca bk. Ebû Davud, “Nikah”, 10. Lafız Muvattaâ aittir. Bu hadisle aynı mezheplerin emme yaşı görüşleri arasında çelişki bulunmaktadır. Meselenin tahlili için bkz. Şevkânî, *Neylu’l-evtâr*, VII, 115 vd.

30 Safiyyuddin Mubarekfûri, *Minnetü’l-Mün’im*, II, 415.

de bu sebeptendir ki, ulema her ne kadar özel olduğuna dair bir tahsis edici/muhasıss bulunmasa da bu fetvanın “şahsa özel” olduğu şeklinde te’vil ederek, süt emme yaşını geçmiş birinin süt emmesiyle akrabalığın oluşmayacağı görüşünü benimserler.³¹ Şevkânî (ö. 1250/1834) ise bu hadisle ilgili dokuz adet yorum sıralar. Bu yorumlar içerisinde en makulünün, bu emzirmenin evlenme engeli oluşturmayaacağı, sadece kadının sütünü verdiği yetişkin erkeğin yanında giyim-kuşama konusunda biraz daha serbest hareket edebilmesine imkân tanıdığına dair yorumdur ki İbn Teymiyye’nin de bu görüşü tercih ettiğini kaydeder.³² Bu görüşe başka sahih rivayetler de delil getirilmiştir.³³

Adı geçen görüşlerden birincisi ihtiyat bakımından uygun olmakla birlikte delil bakımından ikincisi kuvvetlidir. Bu durumda henüz evlilik hazırlığı yapan adaylar hakkında en küçük bir emzirme şüphesiyle bile onların evlenmelerine mani olmak Hanefilerin görüşüne göre daha doğrudur. Buna karşılık, evlenmiş, çoluk çocuğa karışmış aileler hakkında sütkardeşi olduklarına dair ikrar ya da şahitliklerde Şafîiler ve diğerlerinin görüşlerinden hareketle; beş defa, ayrı öğünlerde içip içmedikleri hatta yaş, ay ve sene aralıkları dahi hesap edilerek, onların mağdur olmalarının önüne geçilebilir. Bütün bunlara rağmen iki yaş altında, aynı kadından beş defa veya daha çok süt emmişlerse, araları tefrik edilmelidir.

Kadın sütü başka sıvılarla karıştırılmış ve çocuğa içirilmişse galibiyete itibar edilir. Şöyle ki:

Kadın sütü ile ilave edilen sıvıdan hangisinin miktarı fazla ise o katışık sıvının tamamı fazla olanı hükmünde kabul edilir. Mesela bir litre süt ile yarım litre su karıştırılmışsa o katışığın tamamı süt kabul edilir. Ama bir litre su ile yarım litre süt karıştırılmışsa tamamı su hükmünde olur. Dolayısıyla süt miktarı fazla olan katışıktan içen çocuk o kadının çocuğu sayılır fakat ikinci misalde olmaz. Bu hususta başka görüşler varsa da İslam Hukukçuları arasında yaygın olan kanaat bu şekildedir.³⁴

Süt ile katışık sıvı miktarları eşit olduğu zaman ihtiyatla hareket edilmelidir. Nikâh konusunda ihtiyat, bu son durumda mahremiyeti var kabul etmededir. Mesela bir litre süt ile bir litre su karıştırılsa ve bir çocuğa içirilse bu çocukla emziren taraf arasında mahremiyet mevcut sayılmalı ve ona göre muamele yapılmalıdır.

31 Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslâmî*, VII, 709.

32 Şevkânî, *Neylu'l-evtâr*, VII, 115 vd.

33 Müslim, “Rada”, 25; Ebu Davud, “Nikah”, 10; Tirmizi, “Rada”, 83; Muvatta’, “Rada”, 18.

34 Kasânî, *Bedâi’u’s-sanâi’*, IV, 9; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, VII, 539-540; Bilmen, *Istilahât-ı Fıkhiyye*, II, 78.

Kadın sütünden peynir, yoğurt.. gibi gıda maddeleri yapılıp çocuğa yedirildiği takdirde Hanefilerin dışındaki diğer üç mezheb mahremiyet meydana gelir derken, Hanefilerin bu gıda maddeleri sebebiyle çocuk ve kadın arasında mahremiyet doğmaz demişlerdir. Çünkü süt, süt olmaktan çıkmış, başka maddelele dönüşmüştür. Günümüz fıkıh âlimlerinden Yusuf Karadavî gibi bazı âlimler Zahirîlerin görüşünü esas alarak canlı canlı, sıcağı sıcağına bir anneden bizzat bebeğin dudaklarıyla alınmayan/emilmeyen yani bekletilmiş ve başka bir madde ile karıştırılmış bir sütün mahremiyet oluşturmayacağını belirtmektedirler.³⁵ Mahremiyet ise süttten ileri gelir. Diğer mezhepler ise sebep olarak demişlerdir ki, çocuk nasıl süt ile beslenip geliyorsa, süttten yapılan gıda maddeleriyle de öylece beslenip gelişir. Dolayısıyla o maddelerin, çocuk vücudu ve gelişimine katkısı olur. Onun için mahremiyet meydana gelir.³⁶ Arz edilen görüşler icthâdîdir, nasslarda delili zikredilmemiştir. Kadın sütünden yapılan gıda maddeleri konusunda üç mezhebin görüşü ihtiyata daha uygun düşmektedir.

3.2.3. Emziren Kadın (Mürdia)

İslam hukukçuları süt akrabalığının oluşabilmesi için emziren kadında bazı şartların bulunmasını şart koşmuşlardır. Fakat belirtilen görüşler hakkında herhangi bir nass bulunmamakta, genellikle zikredilen deliller ve şartlar içtihadı dayanmaktadır.

İslam Hukukçuları, her nasılsa erkekten süt gelse ve bir çocuk ondan emse mahremiyetin meydana gelmeyeceğinde müttefiktirler.³⁷ Aynı şekilde hayvanların sütlerinden içen çocukların da kardeş sayılmayacakları açıktır.³⁸

Emziren kadının yaşı ve hali hakkında İslam Hukukçularının çoğu, onun hamile kalabilecek bir yaşta olmasını gerekli görmüşlerdir ki en aşağı yaş sınırı dokuz (9)'dur. Çünkü bu haldeki kimseden gelen süt haram kılıcı hakiki süt sayılır. Bunun dışındakiler başka bir sıvı olacağından onlarla mahremiyet tahakkuk etmez. Bu konuda Malikîler diğerlerinden ayrılmış ve emzirenin yaşına itibar etmemişlerdir.³⁹

35 Yusuf Karadavî, *İslam'ın Işığında Çağdaş Meselelere Fetvalar*, IV, 190-192.

36 İbn Kudame, *el-Muğnî*, VII, 539; Cezîrî, *el-Fıkh ale'l-mezahibi'l-erba'a*, IV, 253 vd., Bilmen, *Istilahât-ı Fıkhiyye*, II, 8, 80.

37 Şafîî, *el-Ümm*, V, 36; Mevsilî, *el-İhtiyâr*, III, 118; San'ânî, *Sübülü's-selâm*, III, 216; Cezîrî, *el-Mezâhib*, IV, 253 vd.

38 Mevsilî, *el-İhtiyâr*, III, 119; İbnü'l-Münzir, *Kitâbü'l-İcmâ'*, s. 79.

39 Cezîrî, *el-Mezâhib*, IV, 253 vd.

İmam Şafî (ö. 204/820), emziren kadının sağ olmasını şart koşturmuştur. Ona göre ölü kadından bir çocuk bir şekilde emse kadının ailesi ve çocuk arasında mahremiyet doğmaz. Çünkü o haldeki kadın doğurmaya elverişli değildir. Dolayısıyla onun sütü erkeğin sütüne benzer.

Şafîilerin dışındaki üç mezhep ile Zahirîler de dâhil bu konuda emziren kadının sağ veya ölü olması arasında bir fark görmemişlerdir.⁴⁰ Bu son görüş daha doğru olsa gerektir. Çünkü İmam Şafî'nin belki de reddiye olsun diye söylediği sebep, ölü kadının sütünde mevcut değildir. Çünkü her ne kadar kadın ölü ise de memesinde bulunan süt henüz o kadın sağ iken yani hamile olmaya elverişli iken meydana gelmiştir.

3.2.4. Süt Akrabalığının Sabit Oluş Şekli

Süt akrabalığı iki şekilde sabit olur:

1. İkrarla: Kadının, “Ben filanı emzirdim” demesi gibi. Bu şekilde yapılan ikrarla süt akrabalığı sabit olur.⁴¹

2. Şahit (Beyyine) ile: Çocuğun, kadından emdiğine dair yapılan şahitlikle de süt akrabalığı sabit olur.

Bu husustaki şahitliğin, diğer konulardaki şahitliklere nazaran daha müsamaha ile karşılandığını görmekteyiz. Süt konusunda tek kadının şahitliği bile yetebilmektedir. Konu ile ilgili görüşler şu şekildedir:

a. Tek kadının şahitliği ile süt akrabalığı sabit olur. Bu Hanbelîlerin görüşüdür. Bazıları tek kadının şahit olması halinde o kadına yemin verdirmenin de gerektiğini söylemişlerdir. Tek kadının şahitliğini yeterli görenler delil olarak Rasûlullah (s.a.s.) ve sahabilerin tatbikatını getirirler.⁴²

b. İki kadının şahitliğiyle süt akrabalığı sabit olur. Tek kadının şahitliği kifayet etmez. Bu görüş Malikîlerin görüşüdür.

c. Süt akrabalığının sabit olması için -kocasını hariç tutulmak kaydıyla- en az dört kadının şahitliği gerekir. Çünkü Bakara Suresinin 282. ayetinde iki kadının şahitliği bir erkeğin şahitliğine denk kabul edilmiştir. Şahitliğin nisabı da iki erkek olduğuna göre en az dört kadının şahitlik yapması gerekmektedir. Bu da Şafîilerin görüşüdür.

40 İbn Hazm, *el-Muhallâ*, XI, 181; İbn Kudâme, *el-Muğni*, VII, 540; Cezîri, *el-Mezâhib*, IV, 253.

41 Şafî, *el-Ümm*, V, 35; Tirmizi, “Rada”, 4; *Müsned*, IV, 7, 8;.

42 Bkz. Tirmizi, “Rada”, 4; *Müsned*, IV, 7-8.

Süt akrabalığında, kadının şahitliğinin esas alınmasının sebebi, memenin mahrem yerlerden olup erkeğin de ona bakmasının haram olmasıdır. Kadın, başka bir kadının memesine rahatlıkla bakabileceği için bu husustaki hakkı tesbit etmede sadece onların şahitliklerine başvurulabilir, erkeğin şahitliğine ise ihtiyaç duyulmaz.

d. Süt akrabalığı bir erkek ve iki kadının şahitliğiyle sabit olur. Sadece kadınların şahitliği kifayet etmez. Bu Hanefilerin görüşüdür. Çünkü ayette “... Erkeklerinizden iki kişiyi de şahit tutun. Eğer iki erkek bulunmazsa, o takdirde (doğruluğuna) güvendiğiniz şahitlerden bir erkekle iki kadın gerekir. Böylece kadınlardan biri unutursa, diğeri hatırlar...”⁴³ buyurulmuştur.⁴⁴

Adı geçen görüşlerden birincisi yani yeminiyle beraber tek kadının şahitliği görüşü ihtiyata en uygun olanıdır. İlgili dipnotta zikredildiği üzere delili de kuvvetlidir.

Şahitlik yapan kimseden durum iyice sorulur ve tahkik edilir. Olabilir ki İslam Hukuku esaslarınca süt akrabalığı gerçekleşmediği halde şahit gerçekleşmiş zanneder.

Emmenin, şartları dâhilinde vuku bulup bulmadığı konusunda şüphe edilse, şüphe ile süt akrabalığı sabit olmaz. Ancak ihtiyatla amel edilmesi tavsiye edilebilir.⁴⁵

3.2.5. Süt Sebebiyle Haram (Mahrem) Olanlar

Şartları dâhilinde bir çocuk bir kadından süt emdikten sonra kimlerin kimlerle evlenmesi haram olduğu konusunu şemâ ile göstererek konuyu izah etmek istiyoruz. Bu hususta özellikle bazı Hanefi kaynaklar, “Neseben haram olanlar, sütten de haram olur”⁴⁶ hadisini kaide olarak verdikten sonra bu kaidenin istisnaları vardır, dedikten sonra istisnaları sayarlar. İstisna sayısı hakkında da 2’den 42’ye varan rakamlar görmek mümkündür. Hadisin istisnası vardır diyenler, yoktur diyenlerden farklı süt akrabası bulunduğunu iddia etmemişlerdir. Hakikatte her iki iddia sahipleri aynı süt akrabalarını kabul ederler. Ancak şurası var ki hadisin istisnasını sayanlar, hadisin aslen hariç bıraktığı kimseleri söz konusu yaparlar ve “Bunlar hadisin istisnasıdır” derler. Hâlbuki hadis onları zaten hariç bırakmıştı ve hadisin

43 Bakara, 2/282.

44 Şahidlik için bkz. Kâsânî, *Bedâi’u’s-sanâi*, IV, 14; İbn Rüşd, *Bidâyetü’l-müctehid*, II, 32; İbn Kudâme, *el-Muğni*, VII, 558-559; Şevkânî, *Neylu’l-evtâr*, VII, 125-126; Zuhaylî, *el-Fıkhü’l-İslâmî ve edilletuh*, VII, 715-716.

45 Bilmen, *Istilahât-ı Fıkhiyye*, II, 87.

46 Buhari, “Şehadet”, 7, “Nikah”, 27, 117, “Humus”, 4; Müslim, “Rada”, 1, 2, 9, 12; Ebû Davud, “Nikah”, 6; İbn Mace, “Nikah”, 34; Dârimî, “Nikah”, 48; Muvatta’, “Rada”, 1, 2, 15.

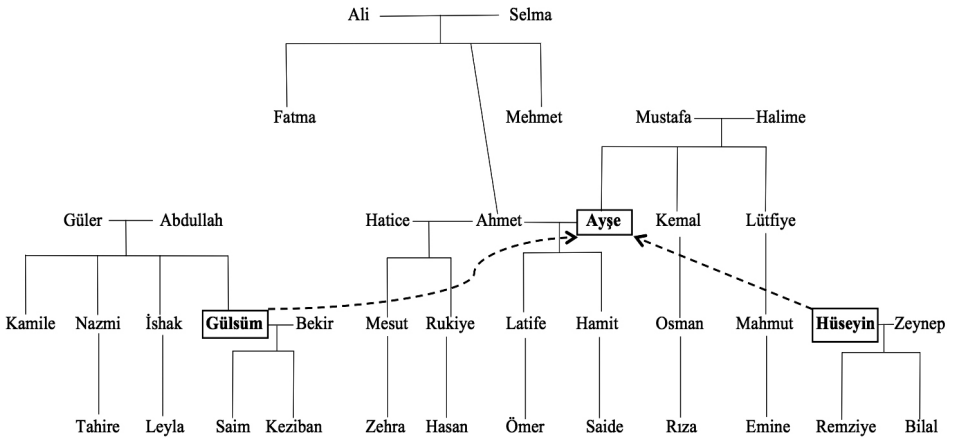
istisnası yoktur. Şurasını rahatlıkla söyleyebiliriz ki hadisin hariç bıraktıklarını istisna diye saymaya kalksak 42 ile kalmayıp bu rakam çok daha yükseltilebilir. Bu sebeple süt akrabalarını öğrenmede istisna sayma yolunu sağlam bulmadığımız gibi zor ve karışık olarak da görüyoruz.

Biz bu iki hususu, kaynaklarda zikredilen şekillerden daha farklı bir yolla açıklamaya gayret etmek istiyoruz:

Bu iş için önce emen ve emziren taraflara ait aile şemaları çizeceğiz, sonra da kaideler halinde süt akrabalarına işaret edip kimlerin evlenemeyeceğini ve kimlerin evlenebileceğini göstereceğiz.

Süt akrabalarını gösterme konusunda dört tane kaide tesbit etmiş bulunmaktayız. Bunların ilk üçü, sonuncusunun açıklayıcısı durumunda olup sonuncusu diğerlerini de içermektedir ki bu son kaide, “Neseben haram olanlar, süttten de haram olur” hadisinin değişik ifadesidir. Bu hadis, istisna bırakmaksızın süt akrabalarını veziz bir şekilde ifade etmektedir. Bizim çabamız, istisna olmayacak şekilde hadisi anlamaktan ibaret olacaktır.

Konuyu, “emen” ve “emziren” tarafa ait aile şeması üzerinden izah etmek istiyoruz:

Şemaya göre; yatay çizgilerle birbirine bağlanan Ali ile Selma karı kocadır. Dikey çizgiler ise Fatma, Ahmet ve Mehmet’in onların çocukları olduğuna işaret etmekte olup özetle üç çocukları vardır. Ahmet, Mustafa ile Halime’nin üç çocuğundan Ayşe ve başka bir aileden Hatice ile evli olup yani iki hanımı vardır. Çerçeve içine alınan **Gülüsum** ve **Hüseyin**, **Ayşe**’den süt emdiklerine işaret etmektedir. Diğerleri şemaya bakılarak çıkarılabilir.

Emziren kadında sütün meydana gelmesine sebep olan erkek *süt baba*, bunun kardeşleri *süt amca* ve *süt hala*, emzirenin kardeşleri *süt dayı* ve *süt teyze* olurlar. Bu kardeşler neseben olabileceği gibi süt yönünden de olabilir. Mesela Ahmed'in bir süt erkek kardeşi olsa o şahıs da Gülsüm ve Hüseyin'in süt amcası olur.

Şimdi kimlerin birbirine haram olduğunu görelim. Önce vereceğimiz açıklayıcı üç kaide şunlardır:

1. “Emenin emzirene nefsi haram, emzirenin emene nesli haram”

“Nefis” derken süt emenin hem kendisi hem de furûu, “nesil” derken de emzirenin hem kendisi hem de usul ve furûu anlaşılmalıdır. Yaygın olan bu kaide; sadece emziren kadın yönünden haram olanları içine almaktadır.

Bu kaideye göre emenlere yani Hüseyin ve Gülsüm'e, emziren yani Ayşe ve onun usulü ile furûu haram olur. Ayşe'nin usulü Mustafa ve Halime; Furûu ise Latife, Hamit, Ömer ve Saide'dir. Emenlerin furûu ise Saim, Keziban, Remziye ve Bilal'dir.

Açıkça görüldüğü gibi, emenlerin neseben akrabalarıyla emziren taraf arasında bir akrabalık doğmaz. Mesela İshak'la Ayşe ve Remziye evlenebilir.

2. “Aynı kadından emmiş olan süt çocukları da birbirinin kardeşleri olup emdikleri kadının furûu gibidirler.”

Buna göre Ayşe'den emmiş olan Gülsüm ve Hüseyin süt kardeşler ve Ayşe'nin furûu gibidirler. Bilal ve Remziye, Gülsüm'ün; Saim ve Keziban, Hüseyin'in süt yeğenleri olur. Ayşe'nin ikinci derecedeki furûu yani torunları da emen Gülsüm ve Hüseyin'in süt yeğenleri olur. Mesela Ömer ve Saide, Gülsüm ve Hüseyin'in süt yeğenleri olurlar. Dolayısıyla bunlar arasında evlenmek haramdır. Ama Saim, Keziban, Remziye, Bilal, Ömer ve Saide birbirlerinin süt hala ve dayı çocukları olduklarından mesela Saim ve Remziye evlenebilir. Bunun gibi söz gelimi Saim ile Saide, Saim ile Emine, Gülsüm ile Osman veya Mahmud da evlenebilirler. Çünkü süt dayı ve hala çocukları olurlar.

3. “Süt emen çocuk, kendisinden süt emdiği kadının sütünün meydana gelmesine sebep olan erkeğin kendi çocuğu gibidir.” (Lebenu'l-Fahl).

Bu kaide de süt baba yönünden haram olanları içine almaktadır. Birinci kaidenin şumulüne girmeyenleri ihtiva eder.

Yukarıdaki şemada Ayşe'nin sütünün meydana gelmesine sebep olan erkek, kocası Ahmed'dir. Kaidemize göre Gülsüm ve Hüseyin, furûuları ile birlikte Ahmed'in çocukları gibi muamele görürler. Dolayısıyla Hatice'den doğma Ahmed'in çocuklarıyla baba bir süt kardeş olurlar. Yani Gülsüm ile Mes'ut veya Hasan evlenemeyeceği gibi Rukiye ile Saim, Hüseyin ile Rukiye veya Zehra da evlenemez. Çünkü birbirinin baba bir süt kardeş ve yeğenleri olurlar. Yine mesela Saim, Hüseyin yahut Bilal ile Ahmed'in kız kardeşi Fatma da evlenemezler. Çünkü Fatma onların süt halaları olur.

Birinci kaidede olduğu gibi emenin neseben diğer akrabalarıyla süt baba ve akrabaları arasında mahremiyet doğmaz. Mesela Tahire, Kâmile veya Leyla, Mes'ut veya Ahmed ile evlenebilir.

Şimdi esas kaideye geliyoruz. Bu kaide, diğer üç kaidenin muhtevasını ifade etmektedir.

4. “Süt emen çocuk, kendi furuuyla birlikte süt ana ve sütbabanın furuu gibidir. Emenin neseben akrabaları ile emziren aile arasında haramlık yoktur.”

Bu kaideye göre Gülsüm ve Hüseyin'i furûularıyla birlikte ailelerinden alıp Ahmet ve Ayşe'nin ailesinin birer çocuğu imiş gibi muameleye koyacağız. İyice düşünülecek olursa şimdiye kadar anlatılan kimseleri 4. kaide tamamen ihtiva etmektedir.

Mesela Ali ile Selma, Gülsüm'ün süt dede ve ninesi; Fatma ve Mehmet süt hala ve amcası; Hatice süt üvey annesi; Mustafa ve Halime süt anne tarafından süt dede ve ninesi; Kemal ve Lütfiye süt dayı ve teyzesi; Mes'ut, Rukiye, Latife ve Hamid süt kardeşleri; bunların çocukları süt yeğenleri olurlar. Bunlardan birisiyle Gülsüm evlenemez. Ama Osman ve Mahmut, süt dayı ve teyzesinin oğulları olduğundan bunlarla evlenebilir. Ayrıca Bekir ve Ayşe süt damat ve süt kaynana olduklarından, Ahmed ve Zeynep de süt gelin ve kayın baba olduklarından evlenemezler.

Diğer akrabalıklar, şimdiye kadar anlattıklarımızın ışığında şemaya bakılarak çıkarılabilir. Ayrıca akrabalıklar süt emmiş olan diğer çocuk için de düşünülmelidir.

3.2.6. Kan Nakli

Yeni doğan bazı çocukların kanları zarureten ve tamamen değiştirilmekte veya kaza sonucu başkasından kan zerkedilebilmektedir. Bu gibi hallerde ve süt emziren bir kadından, bir çocuğa kan verilse acaba sütte olduğu gibi akrabalık doğar mı?

Bu hususta müspet ve menfi fetvalara rastladıysak da kanaatimiz, bunların arasında akrabalığın doğmayacağı şeklindedir. Çünkü dışarıdan alınan kan, kadının sütünün yaptığı etkiyi yapmamaktadır. Üstelik bir müddet sonra o yabancı kan tamamen vücuttan atılmaktadır. Ama süt, çocukta kalıcı etki yapmaktadır. Dolayısıyla kan veren kadın ile kan alan çocuk birbirine mahrem olmazlar.

4. SONUÇ

1. Belli şartlarla bir çocuk bir kadından süt emse çocuk ile emziren taraf arasında mahremiyet (evlenme engeli) doğar.

2. Neseben ve sıhren bütün mahremlerin aynısı süttten de vardır: sütanne, süt baba, süt dede, süt nine, süt kardeş, süt amca, süt dayı, süt teyze, süt hala, süt yeğen, süt gelin, süt damat, süt kaynana, süt kayın baba...

3. Süt emen çocuk ve furûu, aynen emziren kadın ve kocasının kendi furûu gibi olur. Tabiatıyla bu akrabalık sadece mahremiyet (evlenme engeli) konusunda geçerlidir. Emen çocuğun neseben diğer akrabaları ile emziren aile arasında bir mahremiyet meydana gelmez.

4. “Neseben haram olanlar, süttten de haram olur” hadisinin istisnası yoktur.

5. Süt mahremler her nasılsa birbirleriyle evlenmişlerse, birbirinden ayrılmalıdır. Emziren kadınlar da emzirdiklerini beyan etmeli ve şahid tutmalıdırlar.

6. Süt akrabalığı, sadece mahremiyet konusuyla alakalı bir konudur; miras, nafaka ve hadâne (çocuk bakımı) hakkı doğurmaz. Mesela süt çocuk, süt annesine mirasçı olmadığı gibi bunların birbirlerine karşı nafaka verme mükellefiyetleri de yoktur.

7. Mevcut haliyle Türk Medeni Kanununda süt akrabalarının evlenmesine bir engel bulunmamakla birlikte, kanunun hazırlanma ve yayımlanma süreçlerine dair yukarıda zikredilenler dikkate alındığında, kanunun satır aralarından süt akrabalarının evlenememesi gerektiği şeklinde bir yorum çıkarılabilir.

5. KAYNAKÇA

Ali Efendi, Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, Matbaa-i Amire, Dersaadet 1311.

Askalâni, İbn Hacer, *Fethu'l-Bâri*, el-Mektebetü's-Selefiyye, yy. ts.

Atıcı A., Polat S., Turhan A.H., “Anne Sütü İle Beslenme”, *Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci* 3(6): 1-5, 2007.

- Aydın, Mehmet Akif, *Türk Hukuk Tarihi*, Beta Basım Yayım, İstanbul 1995.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuku İslamiyye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kâmusu*, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1968, I-VIII.
- Cezîrî, Abdurrahmân b. Muhammed b. İvaz, *el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa*, Mektebetü't-Tevfikîyye, Mısır 1969, I-IV.
- Ebü Davûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, *el-Merâsil me'a'l-esânîd*, Dâru'l-Kalem, Beyrut 1986.
- İbnü'l-Hümmam, Kemâlüddin Muhammed b. Abdilvâhid es-Sivâsî, *Fethu'l-Kadîr*, Bulak 1316.
- İbnü'l-Münzir, Ebû Bekir Muhammed b. İbrâhîm en-Nisâbü'rî, *Kitâbü'l-İcmâ'* (nşr. Abdülkadir Şener), Ankara 1983.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed b. Ahmed b. Saîd el-Endelüsî, *el-Muhallâ bi'l-âsâr*, Daru'l-İlm, Beyrut ts., I-XIII.
- İbn Kudame, Şemsuddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Ahmed, *el-Muğni*, Daru'l-İlm, Beyrut 1972, I-XII.
- İbn Rüşd, Ebu'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed (Hafîd), *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid*, Elif Ofset, İstanbul 1985, I-II.
- Karadavî, Yusuf, *İslam'ın Işığında Çağdaş Meselelere Fetvalar*, Miraç Yayınları, İstanbul 2006, I-VI.
- Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed, *Bedâi'u's-sanâi' fi tertîbi's-şerâi'* (nşr. Ali Muhammed Muavvaz – Âdil Ahmed Abdülmevcûd), Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1986, I-VII.
- Mevsîlî, Abdullah b. Mahmud, *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr* (thk. Mustafa Beycu), Ravza Yayınları, İstanbul ts., I-IV.
- Mubarekfûrî, Safiyyuddin, *Minnetü'l-Mün'im Şerhu Sahihi Müslim*, Daru's-Selam, Riyad 1999, I-IV.
- Nomer, Kemalettin, "Millî İrade", *İslam Mecmuası*, sy. 52, Ocak 1962.
- San'ânî, Ebû İbrâhîm İzzüddîn Muhammed b. İsmâîl Emîr, *Sübülüs-selâm Şerhi Bulûğî'l-merâm*, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1960, I-IV.
- Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs, *el-Ümm*, Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1973.
- Şevkânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali b. Muhammed, *Neylu'l-evtâr*, Mısır ts., I-X.
- Zuhaylî, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletuh*, Dimaşk 1409, I-VIII.